

STM 1945

**Den musikaliska tidskriftslitteraturen i Sverige under
1800-talet**

Av Åke Davidsson

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan
tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska
samfundet för musikkforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat till-
låtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upp-
hovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av
enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela
databasen.

DEN MUSIKALISKA TIDSKRIFTSLITTERATUREN I SVERIGE UNDER 1800-TALET

AV ÅKE DAVIDSSON

Under 1700-talets förra hälft utkommo i Tyskland de första musiktidskrifterna, som för övrigt också voro de första facktidskrifterna över huvud på konstnärligt område. Den allra första var Johann Matthesons »Critica Musica» (1722—1725) och den fick snart efterföljare. Tyskland gick i spetsen och publicerade den ena musiktidskriften efter den andra och på 1750-talet följde Holland och Frankrike exemplet. Redan omkring 1780 hade tidskriftsväsendet på det musikaliska området en imponerande och ganska allsidig omfattning i Europa.¹ Nästan alla kulturnationer höllo sig med en eller flera musiktidskrifter. I detta hänseende utgjorde dock Sverige ett undantag, ty de svenska musiktidskrifterna började utkomma först på 1820- och 1830-talen, vilket med tanke på vårt lands under 1700-talet i övrigt utmärkta kulturella förbindelser med utlandet måste sägas vara rätt sent. Dessutom voro de svenska tidskrifterna till en början obetydliga i jämförelse med motsvarande utländska. Det var först under 1850-talet, som de kommo upp på en högre nivå, fortfarande dock långt underlägsna sina samtida utländska kollegor. I fortsättningen kommer vår framställning att visa hur den svenska musiktidskriftens utveckling gestaltar sig — från ett anspråkslöst försök år 1823 till den allt dominerande Svensk Musiktidskrift vid århundradets slut. Men den vill framför allt undersöka varje enskild tidskrift för sig och visa dess egenart och omfattning, redogöra för dess viktigaste innehåll och de olika svenska musikskriftställarnas medverkan.

De svenska musiktidskrifterna under 1800-talet äro ej många, endast ett 20-tal. Därvid äro då ej medräknade de allmänna tidskrifter, som ha ganska rikhaltiga musikaliska bidrag, utan endast facktid-

¹ Jfr E. Gregoir: »Recherches historiques concernant les journaux de musique», Anvers 1872 och artikeln »Zeitschriften» i H. Riemanns »Musiklexikon», 11. Aufl., Berl. 1929.

skrifter med musik och musikhistoria som speciella ämnen eller tidskrifter som i varje fall ge sig ut för att vara musiktidskrifter, men kanske icke helt motsvara av titeln framkallade förväntningar. En del av dessa musiktidskrifter lämna även stort utrymme åt teater, varför detta ämne genom sin ofta återkommande sammankoppling med musik kommit att inkräkta på tidskrifternas musikavdelningar. Rena teatertidskrifter ha dock ej medtagits i denna framställning.¹ En annan kategori som måst uteslutas är de svenska musikjournalerna, som visserligen kommit ut periodiskt men endast innehållit musikalier.²

Liksom man i utlandet i olika allmänna tidskrifter såsom »Mercure galant», »The gentlemen's journal» och »Monatliche Unterredungen» redan mot slutet av 1600-talet kunde finna smärre musikartiklar, så kan man långt innan de första svenska musiktidskrifterna börja utkomma finna värdefulla musikhistoriska uppsatser i åtskilliga svenska sällskapstidskrifter och liknande publikationer, programtidskrifter, moraliska veckoskrifter och tidskrifter för konst och litteratur. Som det kan vara av intresse att se vad som åstadkommit ifråga om musikskriftställer, innan den svenska musikjournalistiken kom igång, skola vi i korthet omnämna några bidrag i dessa tidskrifter.

Först kunna vi då nämna en sällskapstidskrift kallad *Journalisten* med undertiteln »Utwalda Samlingar i Blandade Ämnen Hämtade i synnerhet Utur de Nyaste och Bästa Engelska Journaler; till Nytt och Nöje för Medborgare af Bägge könen», som utgavs 1789—1794 i Stockholm. Här finna vi bl. a. en uppsats om »Haydn's Lefverne»,³ försedd med anmärkningar av en »Svensk Musik-kännare», vilken förefaller ha varit mera hemmastadd i Haydns biografi än författaren, som rättas vid alltför felaktiga uttalanden. Det ligger nära till hands att tro, att det är Fredrik Samuel Silverstolpe som stått för dessa anmärkningar.

I de litterära programtidskrifterna år 1810 finna vi också en del musikaliska artiklar. I Auroraförbundets huvudorgan *Phosphoros*⁴

¹ Om svenska teatertidskrifter se bl. a. Y. Hedvall: »Scenens föregångare. Något om tidigare teatertidskrifter i Stockholm», *Scenen* 10 (1924), s. 227 ff. och en uppsats av A. Petersen i Skådebanans årsbok 1930—31, s. 39 ff.

² Som exempel på dessa s. k. musikjournaler kunna nämnas O. Åhlströms »Musikaliskt Tidsfördriv» 1789—1834, som var den mest omfattande av dem, F. Berwalds »Musikalisk Journal» 1819 och »Journal de Musique» 1820 och L. Westerbergs »Musik Jurnal för Damer» 1820—1821.

³ Nytryckt i STM 16 (1934) med notis av E. Sundström.

⁴ Detta fosforisternas organ var för övrigt den första periodiska publikationen i vårt land, som hade uteslutande estetiskt syfte.

skriver sålunda J. C. F. Haeffner om koralmusiken, en uppsats som enligt S. Walin¹ för övrigt innehåller de första tecknen på en romantisk musikestetik i Sverige. Haeffner framlägger sina åsikter om en koralrevision även i *Elegant-Tidning*,² där han också råkar in i en polemik med Stockholms-Posten om en ny handbok till den svenska mässan. Stockholmsfosforisternas organ *Lyceum* innehåller även det en del musikhistoriska artiklar. Den mot nyromantikerna polemiserande *Journal för Litteraturen och Theatern* 1809—1813 har däremot inga sådana artiklar men dess konsertrecensioner äro av desto större vikt. S. Walin³ framhåller det värde de ha för kännedomen om samtida uppförandep Praxis av symfonier och uvertyrer och meddelar, att de skrivits av en överste C. G. Nordfors, som en tid även var andre direktör för de kungliga teatrarna.

Nu nämnda tidskrifter ha endast tillfälligtvis haft musikaliska bidrag. I *Nya ExtraPosten* däremot får musiken stort spaltutrymme och denna publikation måste räknas som ett mycket viktigt led i strävandena att skapa en svensk musikalisk fackpress. Nya ExtraPosten, som utgavs 1819—1821 av Joh. Imnelius och L. Hammar-sköld, innehåller nämligen utom en rad viktiga recensioner av musikaliska evenemang i Stockholm åtskilliga uppsatser, de flesta översatta från franska och tyska tidskrifter och mestadels rörande operan i olika länder. De svenska musikförhållandena få i dessa artiklar genomgående stå tillbaka för de utländska, men ett par innehåller dock en del av intresse för svensk musikhistoria, t. ex. en biografi över J. N. Eggert⁴ och »Anteckningar till Svenska Theaterns Historia».

Ungefär samtidigt med vår första musiktidskrift utkom i Stockholm 1824 *Konstvännen*, »eller blandade ämnen i de wackra konsterna», utgiven av en löjtnant U. E. Mannerhjerta. Denna tidskrift innehåller flera uppsatser, bl. a. en om Händel, och några brev från Louis Spohr. *Konstvännen* står nästan på gränsen till musiktidskrift och utgivarna framhålla också i anmälan, att de musikaliska ämnena fått större plats än de enligt titeln bort ha. Tyvärr utkom blott ett häfte av denna tidskrift.

Musikhistoriska bidrag, värda ett omnämnande, finna vi också i månadsskriften *Athenaeum* 1825—1827, en tidskrift för »det Nyaste

¹ »Beiträge zur Geschichte der schwedischen Sinfonik». Sthlm 1941, s. 79.

² Ett av romantikerna själva underkänt tidskriftsförsök vid sidan av »Phosphoros». — Jfr C. A. Moberg i Kyrkohistorisk Årsskrift 1935, s. 242.

³ A. a. 240 ff.

⁴ Jfr B. Guston i STM 7 (1925) och I. Leux-Henschens bidrag till hans biografi i STM 24 (1942), s. 84.

i Litteratur, Dramatik, Konst och Moder». Här finna vi bl. a. biografier om Rossini, Salieri och Méhul samt många musikbilagor.

Den 1828—1832 utkommande och i bildade kretsar i Stockholm mycket spridda tidskriften *Heimdall* är viktig främst på grund av sina recensioner, dels av konserter och operaföreställningar i Stockholm, dels av nyare svenska kompositioner. Här finner man sålunda recensioner om Berwalds nyare verk, bl. a. »Slaget vid Leipzig», som betecknas som ett avsteg från den sanna konsten, och Geijers analys av A. F. Lindblads C-dur-symfoni. Om Eduard Brendler finner man 1831 en dödsruna jämte en analys av hans musik till B. Lidners »Spastara», vidare artiklar om Paganini, Meyerbeer och Rossini. En för sin tid rätt märklig uppsats är »Ett ord om äldre kompositioner», vari författaren söker skapa förståelse för de äldre mästarna, t. ex. Palestrina, Lasso, Händel och Bach. Denna uppsats torde vara den första framstötten på svenskt område för de romantiska kyrkomusikaliska reformsträvandena.

Efter denna hastiga översikt över de allmänna tidskrifternas musikspalter övergå vi till det egentliga ämnet för denna framställning. Först kunna vi då konstatera, att de svenska musiktidskrifterna under 1800-talets förra hälft med få undantag äro mycket kortvariga företeelser. De ha praktiskt taget alla stannat vid försök.¹ Orsakerna härtill kunna vara många. Antingen har vederbörande utgivare så småningom funnit, att tiden ej varit mogen för en sådan facktidskrift eller också ha de förutsättningar, som motiverat tidskriftens utgivande, försvunnit och tidskriften därför ej längre haft något existensberättigande. En anledning kan även sökas i det förhållandet, att utgivaren oftast varit ensam om att författa och bearbeta materialet till sin tidskrift, varvid utgivandet av de olika häftena försenats eller helt avstannat.² En annan orsak framlägger Abr. Mankell,³ som bl. a. yttrar: »Musikaliska tidningar hafva i längden icke burit sig, hufvudsakligen emedan recensionerna ej sällan afsett mera *förläggarens* än konstens och sanningens verkliga, högre intresse, — eller, med andra ord: emedan ett bestämdt hat emot dålig, fallen musik icke fått uttalas, af skäl att detta ju kunnat skada förläggarens *handel*».

För övrigt märker man en viss skillnad mellan dessa första tidskrifter och dem som utkommo under århundradets senare hälft.

¹ Se härom även »Om vilkoren för en Svensk Musiktidsnings bestånd», Svensk Musiktidsning 5 (1885), s. 92 f.

² Om hithörande tidskriftsproblem och facktidskrifter se E. H. Lehmann: »Einführung in die Zeitschriftenkunde», Lpz. 1936, s. 85 ff.

³ »Musikens historia», del 2, Örebro 1864, s. 327.

I de förra hade oftast utgivaren inga medhjälpare utan skötte tidskriften själv och satte ofta en viss personlig prägel på densamma, emedan han valde tidskriften som den lämpligaste formen för spridningen av sina idéer. I de senare hade vederbörande redaktörer oftast flera medarbetare, som bidrogo till en allsidigare utformning av tidskrifterna, eller denna åstadkoms av en redaktionskommitté.

Euterpe, Musikalisk Tidskrift, är Sveriges första periodiska publikation, som uteslutande sysselsätter sig med musik. Denna tidskrift utgavs av bokhandl. W. Fabian Holmgrén och det var meningen¹ att den skulle komma ut en gång i månaden med början i mars 1823. Det första häftet kom dock inte förrän i oktober och blev också det enda. Utgivandet stannade alltså vid ett försök men dock ett intressant sådant, och vi ha all anledning att se närmare härpå. Tanken på en musiktidskrift berodde enligt redaktionen dels »af den allmänna brist wi hittills inom vårt fädernesland lidit på en sann bildande kritik öfver den inhemska musikaliska konsten i aesthetiskt, tekniskt och praktiskt hänseende, dels af den olägenhet för unga Swenska tonsättare, att ej utan betydlig kostnad . . . kunna inför Allmänheten uppträda med sina försök».² Hur man ämnade avhjälpa den förstnämnda olägenheten visar innehållet i det 26-sidiga häftet, som till största delen består av recensioner. Den senare olägenheten vill man råda bot på genom en notbilaga innehållande sånger (de flesta av den unge tonsättaren Arrhén von Kapfelmann) och pianostycken (bl. a. av Cramer och Hummel). Bland sångerna märkes O. E. Westermarks »Kung Karl den unga hjelte», som här är tryckt för första gången.³

Euterpe inledes med en artikel kallad »En blick på den musikaliska konstens tillstånd i Sverige», där den anonyme författaren bl. a. fördömer de svenska tonsättarnas sed att utbilda sig efter det »handtverksmässiga, på sin tid i Tyskland gängse tomma och pedantiska compositions-manerret af hoptimrade accorder, der man blott hör Generalbas, liflös, lik skramlet af skeletter». De flesta ha dock, fortsätter han, »bildat sig efter en annan ytlig och modern smak, som tyckes hafva fått mycket insteg hos den musikaliska Allmänheten.

¹ Enligt uppgift i »Repertorium för Swenska Bokhandeln för år 1823».

² Se not 1.

³ S. Broman påstår i sitt arbete »Den svenska musikforskningen 1750—1900», Lund 1927 s. 131, att »Tidning för Teater och Musik» 1835—36 skulle vara den första musiktidskriften med musikbilagor. Han har tydligen förbisett, att sådana förekommit redan i »Euterpe» 1823. I detta sammanhang bör nämnas, att UUB:s exemplar av »Euterpe» saknar denna musikbilaga, medan exemplaret i Mus. akad:s bibl. har den bevarad.

Få hafva varit sig sjelfve». Författaren syftar här på den musik av Boieldieu, Gelinek och Rossini, som var populär i Sverige i början på 1800-talet: »Nästan öfverallt der Claver finnes, spelar man Abbé Gelinecks triviala och jämmerliga sammansättningar . . . der stilen är pjunkigt sentimental och tankarna — inga eller ock högst magra, men likväl koketta och vällustigt insinuanta.» Om Rossini yttrar han bl. a., att en »ytligare, lättsinnigare och tomare Compositör har man väl svårt att finna . . . Han är den mest fulländade representant af en förderfvad sångsmak . . . O, Ytlighet. Huru länge skall du jollrande bygga på ditt Babelstorn?» I fortsättningen kritiserar författaren de genom Edouard Du Puy gjorda franska påverkningarna på den svenska musiken och efterlyser »den högre och sjelfständiga bildning, som bordt utgå från Kongl. Musikaliska Akademien».

Tidskriftens recensioner behandla bl. a. Haeffners »Svenska folk-melodier», ett verk som får en utförlig och ganska hård kritik. Melodierna synas nästan takt för takt och bli föremål för ingående harmonianalyser. Huvudfelen anser man tydligen vara den harmoniska behandlings flertydighet och onödiga modulationer. I några sidors konsertrecensioner för en del konserter under våren 1823 finner man även en nedgörande kritik av Beethovens bataljmålning »Wellingtons seger». Tyvärr äro dessa recensioner liksom den förut nämnda uppsatsen osignerade och man vet därför inte, vem som fällt dessa kritiska men ofta träffande omdömen. — Utöver vad som nu nämnts innehåller Euterpe en värdefull förteckning över ett 100-tal musikalien, utgivna under de närmast föregående åren och dessutom texter till sångerna i musikbilagan.

Till en av de första musiktidskrifterna få vi väl också räkna *Läsning uti Musikaliska ämnen*, även om denna publikation ej hade några bestämda utgivningstider. Den kom ut i fyra häften — de båda första under år 1827, sedan ett häfte under vardera av åren 1828 och 1829.¹ De fingo alla ett mycket välvilligt mottagande, vilket bl. a. framgår av en recension i Heimdall.² Utgivare var kaptenen Hildebrand Hildebrandsson, även verksam som pianist och tonsättare. Utom den här behandlade tidskriften utgav han ett arbete om svensk

¹ Med »Svensk bibliographi» som källa anger Hj. Linnström, Svenskt boklexikon åren 1830—1865, del 1, Sthlm 1883, att »Läsning uti musikalien» skulle ha kommit ut också 1830 och 1831, möjligen såsom en fortsättning på ovanstående, men denna uppgift saknar troligen reellt underlag. I varje fall finnes intet exemplar från dessa år bevarat i de svenska biblioteken.

² År 1830 nr 10.

kyrkomusik¹ och medverkade även i Ny Tidning för Musik, till vilken vi återkomma senare.

I företalet till första häftet förklarar utgivaren, att musiken ej får anses vara ett tidsfördriv eller en »mer eller mindre loflig förströelse på sysslolösa stunder» utan en skön konst med högre syften, vars anda och mening Läsning uti Musikaliska ämnen vill befrämja. Denna föresats synes dock författaren ej ha kunnat följa själf, ty en stor del av innehållet i hans opus, t. ex. en 80 sidor lång musikalien novell av L. Rellstab, måste räknas såsom tidsfördrivsläsning, liksom även en rad anekdoter och »musikaliska annonser» av en art, som man ej väntat finna i en facktidskrift.

I företalet säges vidare, att utgivarens innerligaste önskan är att kunna hålla tidskriften uteslutande med egna arbeten, men han anser det ej vara orätt att, då egen tillräcklig förmåga saknas, införa översättningar av »de bästa och fullkomligaste uppsattser af sådana män, som vunnit ryckthet och ett förtjent anseende uti denna del af Litteraturen». Av innehållet är också det mesta översättningar från tyskan.² Den tyske skriftställaren J. F. Rochlitz är sålunda företrädd bl. a. med en uppsats om »Olikheterna i omdömena öfver tonkonstens verk», där han söker uppdelade de musikhörande i fyra olika klasser: den första upptagande dem »som endast af fåfänga och modbegär hör musik», den andra klassen innefattar sådana som »höra uppmärksam, men endast med förståndet», den tredje åhörare som »med känsla, kanske entusiastiskt, men likväl endast med örat höra» och slutligen den fjärde, som upptar de få, som »höra med hela själen».

I en annan uppsats av Rochlitz behandlas utförligt Händels oratorium »Messias» med ingående kommentarer. Från den tyska tidskriften Cecilia härstammar en tidsbild »Wien år 1825», som har ett visst kulturhistoriskt intresse och för övrigt lämnar biografiska uppgifter om bl. a. Ries, Czerny, Weber och Spohr. Även »Vinkar angående sång och sånglära» av C. A. F. Häser tycks vara en översättning. Om så också är fallet med en teknisk uppsats om fortepiano, dess vård och rätta behandling, kan ej avgöras, men det kan tänkas att den är en originalartikel av utgivaren, som där diskuterar olika instruments byggnad i skilda länder och även ger råd för fels avhjälpande på ett klaver.

¹ »Om kyrkomusiken i Sverige», Sthlm 1857.

² Hildebrandsson tycks ha hållit sig med en del tyska facktidskrifter, t. ex. »Cecilia», och torde också ha varit i Tyskland för studier, att döma av ett uttalande i tidskriftens första häfte, s. 51.

Av Hildebrandsson äro med säkerhet författade en artikel om Beethoven och några »Betraktelser öfver åtskilliga ämnen inom musikens område». Uppsatsen om Beethoven och betraktelserna vid under rättelsen om hans död 1827 torde vara det bästa i tidskriften. I en mer än 35 sidor lång artikel lämnar författaren en saklig biografi och visar oförbehållsamt sin beundran för tonsättaren, vilket är ganska märkligt för att vara så tidigt som strax efter tonsättarens död, då Europa i stället var gripet av Rossinifeber. Författaren tror sig dock känna Beethovens svagheter och säger att även han »betydligt miss-tagit sig på sin höga konsts tendens och naturliga gränser; äfven han har gjort ett försök, som alltid misslyckats och alltid måste misslyckas, att med toner måla verkliga scener ur den materiella världen.» Detta gäller naturligtvis »Wellingtons seger», som ju var föremål för ett liknande uttalande redan i Euterpe. I jämförelse med Euterpes omdömen om Rossini kan nämnas, att denne i Läsning uti Musikaliska ämnen får mycket erkännssamma ord, också det ovanligt för fackmännens inställning vid denna tid.

De nu nämnda svenska musiktidskrifterna stannade båda som vi sett vid försök¹ och det dröjde ända till 1835 innan vi fingo en musiktidskrift, som kunde komma ut regelbundet under en längre tid. Det var *Tidning för Teater och Musik*, som utgavs i Stockholm 1835—36 av skriftställaren och tonsättaren Johan Magnus Rosén.² I november 1835 sökte nämligen Rosén utgivningsbevis på en teater- och musiktidning, vars provnummer utkom samma månad. Det första numret kom sedan den 5 december och tidskriften utkom därefter regelbundet till i november 1836. I anmälan säger redaktören »att i hvarje nummer alltid en sida skall vara upptagen af något Musik-stycke . . . De trenne öfriga sidorne upptagas af Teater- och Musik-recensioner, Noticer om utrikes möjligen skeende förbättringar å musikaliska instrumenter, eller uppfinningar, hvilka kunna

¹ I Hj. Linnströms a. a. del 1, s. 330, uppges att det i Falun 1834 skulle ha kommit ut ännu en musiktidskrift, *Euterpe, musikalisk, theatralisk och litterär månadsskrift*, en uppgift som kommit från »Svensk bibliographi» 1834. Enligt B. Lundstedt: »Sveriges periodiska litteratur», del 3, Sthlm 1902 s. 39, utfärdades också i januari 1834 för häradshövding C. G. Kröningssvärd i Falun ett utgivningsbevis för en sådan tidsskrift, men denna har säkerligen aldrig utkommit. Något nummer av densamma kan i varje fall ej återfinnas i biblioteken och tidskriften omtalas ej heller i tillgängliga biografiska uppslagsverk, där Kröningssvärd finnes upptagen. Om det finns några spår av den i den Kröningssvärdska handskriftssamlingen i UUB, har jag ej varit i tillfälle att konstatera.

² Om denne se bl. a. en uppsats av J. P. Cronhamn i »Mus. akad:s handl.» 1866 och »Svenskt biografiskt lexikon», Ny följd, bd 9 s. 83 ff.

vara gagneliga för tonkonstens vänner och idkare . . . Dessutom vill Red . . . successive införa förteckningar å den musik, som i våra Boklådor finnes, och af den det bästa». Av innehållet i tidskriften tycks det som rör teatern vara övervägande. Ungefär halva utrymmet i nästan varje nummer upptages nämligen av artiklar i teaterfrågor, recensioner av föreställningar i huvudstaden och landsorten samt teaternotiser från utlandet. Återstoden av spaltutrymmet toges i anspråk av konsertrecensioner och operaartiklar. Materialet hämtas fortfarande till stor del ur utländska källor, t. ex. Gallery of Art, Revue de Paris, Journal des Débats och Der Minnesänger. Det svenska musiklivet får nästan helt stå tillbaka. Man endast skymtar det här och var i recensionerna. Inte den minsta uppsats finnes om någon tonsättare el. dyl. Det enda i den vägen är en recension av första delen av C. M. Bellmans valda skrifter. Om Ole Bull finnas däremot ett par smärre uppsatser, men intresset för honom sammanhänger med tidens förkärlek för det virtuosa och har ej med något intresse för nordiskt musikliv att göra. Då är intresset för t. ex. franska förhållanden betydligt större. Utom en anekdotspäckad artikel om J. Ph. Rameau förekommer en spalt om den franska operans uppkomst av Castil-Blaze¹ och en längre notis om Gluck. Ur olika Paristidningar har sammanställts en redogörelse för innehållet i Meyerbeers opera »Hugenotterna», vars premiär ägde rum 1836. »Den stumma från Portici» är föremål för en utredning i icke mindre än tre långa uppsatser med en analys av Aubers musik. Samtidigt recenseras Kungl. Teaterns framförande av verket. För italienska operaartister tycks intresset också vara stort, vilket framgår av flera uppsatser. Av innehållet i övrigt kan nämnas en pianoteknisk uppsats av Kalkbrenner och en artikel om »Indianernas Musik och Poesi». Att märka är, att den senare artikeln handlar om indisk musik, ej indiansk. Till allmänhetens tjänst meddelas också resonande musikalieförteckningar upptagande bl. a. pianoskolor, etyder och övningsstycken för nybörjare.

Tidningens musikbilagor, som i början upptaga en sida i varje nummer, inflyta fr. o. m. nr 14 med två sidor i vartannat häfte. Den andra årgången har åter notbilaga i varje nummer. De under hösten utkommande sista häftena av tidningen sakna dock musikbilagor. Det nottrycksförfarande som användes är först och främst det litografiska. I andra årgången göres dock försök med nottyptryck och bilagorna i *Tidning för Teater och Musik* äro också ett av de första

¹ Pseudonym för François H. J. Blaze.

exemplen på typtryckt musik i Stockholm.¹ Tidigare hade sådan utkommit i Uppsala, där W. F. Palmblad gjorde försök med sådant tryck.² De stycken som ingå i dessa musikbilagor äro till stor del för piano, vidare finnas sånger (bl. a. till texter av Esaias Tegnér) och även kompositioner för violin och guitarr.

J. M. Rosén, som under en lång följd av år också skrev resebrev från utlandet och musikrecensioner i flera huvudstadstidningar (under signaturen R-n) utgav även *Helios, Tidning för Litteratur och Skön Konst* 1846. Även här visar sig hans musikaliska författarskap, framför allt i teater- och konsertrecensioner. Av de senare är särskilt en av intresse, nämligen den över Franz Berwalds avskedskonsert i maj 1846. Rent stilistiskt är den av en art, som ej har motsvarighet annat än i en del av dagspressen i Stockholm under 1900-talets första decennier. Berwald anses här tillhöra den typ av konstnärer, som »blifvit uppmuntrade, som arbetat, och som det dock ej blifvit något utaf, eller någonsin kan blifva något utaf». Han kallas bl. a. en musikalisk alkemist. Om man mot detta yttrande ställer det faktum, att Berwald vid denna tid hade en avsevärd produktion bakom sig (bl. a. de sex symfonierna), så framstår Roséns omdömen knappast i en fördelaktig dager, även om de Berwaldska idéerna för den dåtida musikvärlden kunde anses en smula bisarra.

Av vad som nyss nämndes om *Tidning för Teater och Musik* torde framgå, att tidskriften måste ha varit av stor betydelse genom sina recensioner och musikbilagor. Det material den lämnade skulle den musikhistoriskt intresserade allmänheten också få nöja sig med under nära ett årtionde. Det dröjde nämligen ända till år 1843, innan vi fingo vår nästa musikaliska periodiska skrift, Stockholms Musiktidning. Därmed äro vi framme vid en period, då tidskrifterna börja få en annan karaktär med flera medarbetare och färre översättningar. Utgivaren har nu inte heller samma möjlighet att ensidigt sätta sin prägel på tidskriften som förut, utan denna blir mångsidigare. I anmälan till sistnämnda tidning heter det också, att »hvad en ej förmår, det kan samverkan af fleres krafter uträtta». Redaktören är alltså medveten om sina föregångares begränsning och vill med hjälp av »någre för saken nitälskande personer och utmärkte konst-

¹ Första gången ett sådant förfarande användes i Stockholm synes ha varit vid tryckningen av A. I. Arwidssons »Svenska fornsånger», bd 1, 1834. Se härom Otto Anderssons uppsats »Adolf Iwar Arwidsson och Svenska Fornsånger» (Saga och sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens årsbok, 1936, s. 56.)

² C. Björkbohm: »Svenskt musiktryck» (Nordisk Boktryckarekonst 38 (1937), s. 63).

domare» utge en tidskrift som motsvarade fordringarna. Så finna vi också fr. o. m. 1840-talet bland musikskriftställarna en rad nya namn, vilka komma att spela en viktig roll i 1800-talets musikaliska tidskriftsväsen.

Det första numret av *Stockholms Musiktidning* utkom i början av oktober 1843 och tidningen fortsatte sedan med ett nummer i veckan till i juni 1844. Vem som var dess redaktör under det första året är icke möjligt att utröna, men den andra årgången redigerades av Aftonbladets musikkritiker, skriftställaren Wilh. Bauck.¹ Redaktörerna synas ha haft flera medarbetare, som dölja sig under olika signaturer. Sålunda skriver kamreraren i Generaltullstyrelsen och tonsättaren Pehr Conrad Boman² under signaturen Bmn, huvudsakligen om operamusik. I övrigt var denne mycket verksam som författare i musikhistoriska ämnen vid mitten av 1800-talet.³ Av övriga medarbetare kan nämnas signaturen -ij-, som står under en recension av Karl Laurins sånger 1844. Troligen är denna recension skriven av Erik Gustaf Geijer, som ibland använde detta märke, och det stilistiska leder för övrigt osökt tanken till honom. Laurin tillhörde ju också den Geijerska kretsen i Uppsala. Signaturen -a- antages av Broman⁴ möjligen tillhöra Samuel Ödman, men det finns inte några skäl att ens antaga detta. Däremot torde den dölja Musikaliska Akademiens sekreterare J. P. Cronhamn, som omkring 1800-talets mitt använde denna signatur under recensioner i olika tidningar. I övrigt är det svårt att avslöja signaturerna och få reda på författarna. De flesta av de osignerade bidragen torde, i varje fall i andra årgången, vara av Bauck. Helt naturligt upptages utrymmet till en avsevärd del av översättningar ur olika utländska tidskrifter, av vilka bl. a. förtjäna nämnas Frankfurter Conversationsblatt, Leipziger Allgemeine Musik-Zeitung, Neue Zeitschrift für Musik, Wiener Musikzeitung och Charivari.

Stockholms Musiktidning är nästan helt lagd på kritik, recensioner

¹ Om denne se bl. a. W. Bauck: »Sjelfbiografisk skizz. 1872», Sthlm 1878, och Svenskt biografiskt lexikon, del 2, s. 772 ff.

² Artikel i Svenskt biografiskt lexikon, del 5, s. 303 ff.

³ Under pseudonymen »En musikälskare» utgav han bl. a. 1839—40 i två häften »Läsning för tonkonstens vänner». S. Broman a. a., s. 59 not 1, antar att Boman möjligen kan ha varit redaktör för den första årgången men tillägger samtidigt med rätta, att detta knappast varit troligt, då han ju året därpå är synnerligen väl företrädd i tidskriften och det ju inte finnes skäl att antaga, att han det ena året skulle vara redaktör och det andra lämna denna syssla utan någon anledning men ändå medverka så flitigt.

⁴ A. a. s. 133 not 1.

över konserter, operaföreställningar och nytukomna musikalier intaga därför stor plats. Bland de förstnämnda märkes särskilt en recension från en Berwaldkonsert i december 1843. Vid denna uppfördes bl. a. »Bajadärfesten» och »Symphonie sérieuse» samt operetten »Jag går i kloster», vilket allt emottogs rätt väl. Ett klaverutdrag ur nämnda operett recenseras med notexempel på annat ställe i tidningen av Boman. Recensionerna äro för övrigt mycket värdefulla, då de behandla uteslutande nyare svenska verk. Så recenseras t. ex. några kammarmusikverk av A. F. Lindblad,¹ som enligt recensenten erinrar om Beethoven och Mendelssohn, »utan att vi derföre vilja beskylla honom för plagiat». Av J. van Boom omnämnes en pianokvartett och vidare recenseras en rad solosånger av svenska tonsättare såsom Dannström, Emilie Holmberg, Laurin och Söhring ävensom lieder av Schubert och Reinecke. Några svenska operaförsök omtalas också, t. ex. van Booms romantiska »Necken eller Elfspelet»² och »Fiskarstugan» av Säfström och Randel. Kungl. Teaterns framförande av olika utländska operor kommenteras också utförligt i långa artiklar, de flesta av Boman.

Utom recensionsavdelningen upptager varje nummer även artiklar i olika frågor, oftast dock om italiensk och fransk opera. Vokal- och instrumentaltvirtuoser av olika slag äro föremål för stor uppmärksamhet och bl. a. förekommer i flera nummer ett »Galleri af de berömdaste äldre Violinspelare». Olika tonsättare skildras likaså i en rad uppsatser och främst står härvid en över 14 nummer löpande serie om Beethovens levnadshistoria. Vidare finner man biografier om John Field, Meyerbeer, Gluck, N. W. Gade och Chopin. Den sistnämnde, som ännu 1842 i Dagligt Allehanda kallats en »snillrik och poetisk men tillika en oborstad och halvra polack», behandlas här uteslutande positivt.

Några år efter denna tidning började vår första tidskrift för kyrkomusik att utkomma. Det var *Musikalisk Kyrkotidning*, som från mars 1847 till december 1850 utgavs med ett nummer i månaden. Utgivare var C. E. Södling,³ gymnastik- och teckningslärare i Västervik. Enligt anmälan i provnumret skulle tidningen »med uppmärksamhet följa allt som har gemenskap med Organister och Skollärares samt Klockares tjenstgöring: kyrkomusiken, sången i kyrkan och folkskolan». Den ville alltså vara ett föreningsband mellan nämnda yrkesgrupper och kom därför att mera bli ett skolorgan än en musik-

¹ Trio op. 10 och Duo op. 11.

² Uppförd i Stockholm i maj 1844 med Jenny Lind som medverkande.

³ Om denne se artikel i »Svensk Musiktidning» 18 (1898), s. 49.

tidning, där skol- och organisationsfrågor kom att ta största utrymme. Det musikaliska inslaget hade dock en förtjänst, det kom att handla nästan helt om svenska musikkörhållanden. Anmälan utlovar i mån av utrymme även bidrag från utlandet men framhåller samtidigt, att »den inhemska musiken är oss angelägnast, och den andra blott i de fall den kan tjena såsom mönster vid en förbättring».

Tidningen redigerades av ovannämnde Södling, som också under signaturen Cess medverkade med en mängd artiklar och recensioner. Några fasta medarbetare synes han inte ha haft, men tillfälligtvis ha olika skriftställare bidragit med artiklar. Givetvis upptages stort utrymme av redaktörens artiklar i strävandet att söka skapa en bättre ställning för den tidens »organister, klockare och andra kyrkobetjente», som det heter. I samband härmed ges historiska översikter över »Klockarens rättigheter förr och nu» och en »Historisk afhandling öfver vissa delar af 1686 års kyrkolag» samt artiklar i frågor rörande organisters examina o. dyl. Av innehållet i övrigt kan nämnas flera artiklar av Södling om prosten Dillner och koralerna i sifferskrift för psalmodikon. Även om författaren i sak är motståndare till denne märklige man, så uttrycker han dock en önskan om att »hvarje kyrka borde ega framlidne Kapellmästare Haeffners och likaledes Hr Prosten Dillners porträtter». Det märkligaste bidraget i *Musikalisk Kyrkotidning* lämnas dock av C. J. L. Almquist, som i en uppsats »Om konsternas framtid»¹ går hårt åt vad han kallar charlataneri och virtuositet: »Det utför qvintens alla idrotter på g-strängen, det spelar med venstra handen ensam fyrstämmig klavermusik, och slår högt upp i diskanten ideliga drillar med ett par finger, som af Skaparen endast ämnades att lefva i basen». Därefter drager han i härnad mot »harmonister» och »fugaister» och i det han siar om ett »Waterloo-slag för det harmonistiska och instrumentala duumviratet», vill han framhålla det melodiska elementet som det enda existensberättigade.

Till samma samhällsgrupper som *Musikalisk Kyrkotidning* vänder sig *Mercurius*, en musiktidning utgiven i Nyköping av skolläraren C. J. Ericsson. Den har också ett likartat innehåll och bär för övrigt ungefär samma undertitel »Tidning för Kyrkan, Skolan och dess

¹ Denna uppsats går tillbaka på en serie artiklar om »Konsternas framtid» och »Om Musikens framtid», som Almquist under signaturen Z skrev i *Dagligt Allehanda* hösten 1839. Se härom J. A. Almquist: »Almquistiana», Upsala 1892, s. 210.

Tjenstemän i Allmänhet, samt Organister, Kantorer, Skollärare och Klockare i synnerhet». Men som den snarast är att betrakta som en lärartidning och ej innehåller några nämnvärda musikaliska bidrag (endast några smärre biografier om Mozart, Bach och Händel), så avstå vi från att behandla den närmare.

Denna tidnings namn förändras fr. o. m. hösten 1852 till *Triaden, Tidning för Kyrkomusikens och Folkskolans Vänner*, under vilken titel den fortsätter till hösten 1856, då den upphör. Till en del förändras också innehållet. Konsertrecensioner införs och ett och annat musikhistoriskt bidrag kommer till. Det mesta av detta material hämtas ur *Ny Tidning för Musik* och består bl. a. av uppsatser av J. L. Höijer, Boman och Hildebrandsson. Det är dock med *Triaden* som med *Mercurius*, den är huvudsakligen avsedd för lärarkåren och kan därför ej bli föremål för annat än detta omnämnande.

En tredje tidning av detta slag är *Föreningen, Tidskrift för folkskolans och kyrkomusikens vänner*, utgiven av Fr. A. Ekström 1857—1865, men dess kyrkomusikaliska avdelning upptar nästan uteslutande recensioner och meddelanden om orgelinvigningar samt smånotiser i koralfrågor och utgör en så minimal del av tidskriftens hela utrymme, att även den kan avfärdas utan vidare. De tre sistnämnda tidningarna ha dock givetvis haft sin betydelse vid försöken att skapa en bättre social ställning för de yrkesgrupper, till vilkas språkrör de gjort sig.

Innan vi övergå till 1850-talets verkligt betydande musiktidskrift, *Ny Tidning för Musik*, skola vi se på ett par tillfällighetstidningar, som innehålla smärre uppsatser av musikaliskt intresse. Det är två danstidskrifter, utgivna i Stockholm och tydligen avsedda för utdelning bland medlemmarna i det s. k. »Miniatyrkonstnärsgillet», som synes ha varit verksamt i Stockholm kring mitten av förra århundradet. *Tidskrift för danskonstens vänner* trycktes¹ för ett dansgille i Stockholm den 7 april 1849 och utgavs av notarien O. O:son Wannqvist. Häftet innehåller utom diverse notiser en intressant uppsats med titeln »Försök till skildring af sällskapsdansens historia i Sverige från Calmareunionens upplösning till närvarande tid», som behandlar olika dansers ursprung, deras införande i Sverige och olika enskilda »dansare» och dansmusikanter. Det är huvudsakligen den högre sällskapsdansen som behandlas, särskilt hovdansen i Sverige under olika regenter. För samma dansgille trycktes 1857 en *Ny tidskrift för danskonstens vänner*, som tydligen är en fortsättning på

¹ Enligt en anteckning på ett exemplar i Kungl. Biblioteket.

föregående, ehuru ingenting finnes angivet härom. Innehållet i denna, som i anmälan har mottot »ju mera dans, desto större civilisation» och särskilt framhåller, att den helst »hvilar på det täcka könets ynnest», består av bokrecensioner, notiser, en oavslutad artikel »Om dans-ordnar i Sverige» och ett »Föredrag i Miniatyrkonstnärsgillet den 7 febr. 1852 af S. A. H-n». Det senare behandlar bl. a. baletter (främst hovbaletten) under 1600- och 1700-talen i Sverige samt refererar några kontradanser och deras turer. Båda de nu nämnda dans-tidskrifterna utkommo troligtvis blott i ett nummer vardera.

Den viktigaste musiktidskriften vid 1800-talets mitt var *Ny Tidning för Musik*. I sin anmälan säger den sig vara en fortsättning på Stockholms Musiktidning, vars sista årgång redigerades av Wilh. Bauck. Det är också han som leder denna nya tidskrift under större delen av dess utgivningstid. *Ny Tidning för Musik* utkom under fem år 1853—1857 och det är ett rätt värdefullt material, som under denna tid framlägges. Eftersom redaktören omger sig med de bästa medarbetare, står tidningens innehåll ständigt på en hög nivå. Det skulle här föra för långt att gå in härpå i detalj, men det är dock lämpligt att anföra det viktigaste och vi studera då varje författares insats var för sig. Vi finna nämligen här en rad namn, dels nya och dels sådana som vi förut träffat på som skriftställare och vilka även komma att spela en viktig roll i det senare 1800-talets musikaliska tidskriftväsen. De främsta av dessa äro Bauck, Höijer, Boman och Hildebrandsson, som var och en ha sina specialområden, och det är just dessa fyra skribenter, som bära upp *Ny Tidning för Musik*.

Som förut nämnts var Stockholms Musiktidning nästan helt lagd på kritik. *Ny Tidning för Musik* däremot innehåller visserligen en hel del recensioner, men de vetenskapligt lagda uppsatserna och specialartiklarna överväga. Enligt eget uttalande vill tidskriften gå en medelväg »mellan den strängare konstvetenskapens och den flyktiga dagsnotisens områden». Bauck förändras också så småningom från kritiker till vetenskapsman och hans skriftställarskap kulminerar i hans under 1860-talet utgivna handböcker i musikhistoria och hans föreläsningar vid Musikaliska Akademiens läroverk. Han var tidningens redaktör under dess fyra första årgångar och skrev som sådan en rad uppsatser, av vilka en del signerats W. B. och en del äro osignerade. Av de senare är det inte många, om vars proveniens man behöver tveka, då de tillkommit under hans redaktörstid och äro att betrakta som redaktionella. För övrigt finnas i tidningen en del osignerade uppsatser av honom, vilka i registret återfinnas med ut-

satt författarnamn. Hans i Aftonbladet vanliga signatur -u- återfinnes emellertid ej här.¹

Bauck behandlar i sina uppsatser vanligtvis 1700-talets tonsättare och Wienklassikerna men även en del senare musikhistoriska företeelser. Därigenom kompletterar han sin kollega Boman, vilken har sitt forskarintresse främst inriktat på svenska förhållanden. Till stor del hämtar dock Bauck vid denna tid sitt material från utländska källor och det är därför endast hans recensioner av konserter och musikalier, som kunna sägas vara fullt självständiga. De artiklar av hans hand, som i detta sammanhang äro värda att omnämnas, äro därför rätt få. De äro dessutom långt färre än vad Broman vill göra gällande, som uppger ett 15-tal uppsatser av Bauck, varemot en undersökning visar, att antalet kan reduceras till 7 eller 8.² En stor del av vad Broman ansett såsom Baucks viktigaste uppsatser är sålunda av andra. Broman har därför kanske överskattat Bauck, åtminstone ifråga om vad som rör denna epok i hans författarskap. Baucks viktigaste arbete för tidskriften ligger helt på det redaktionella och kritiska området. Från denna hans verksamhet kan nämnas en recension om musiken till J. G. Carléns Bellmansedition och en längre artikel om Jahns Mozartbiografi. I sina musikrecensioner behandlar han en rad konserter men först och främst operans föreställningar, t. ex. framförandet av »Don Juan». Om detta verk utspinner sig f. ö. en skarp polemik 1856 med en kollega i Stockholms Dagblad. En artikel behandlar Méhuls opera »Josef i Egypten» och en annan lämnar en förteckning över Verdis operor.³ — Baucks medverkan i Ny Tidning för Musik synes ha varit livligast åren 1855—56. Före dessa år var han tydligen icke så produktiv och under tidningens sista utgivningsår befann han sig i Tyskland för studier. Sina resor skildrar han för övrigt i flera korrespondensartiklar, som införes under rubriken »Critiska Resemomenter». Här skildrar han bl. a. sammanträffanden med Rubinstein, Meyerbeer och Glinka samt ett uppförande av Wagners »Tannhäuser».

¹ I den fortsatta behandlingen av »Ny Tidning för Musik» måste vi rätta en del misstag, som Broman, a. a. s. 138 ff., begår ifråga om författarskapet till de olika uppsatserna. Han hänför de osignerade artiklarna en smula godtyckligt till olika författare.

² Av Broman, a. a. s. 139 f., felaktigt angivna äro bl. a. artikeln »Haydn Mozart och Beethoven», som är en översättning från F. Brendel, »Beethovens A-dursymfoni», som är skriven av F. Eimele, och »Instrumentalmusiken och hennes koryféer» — ett sammandrag efter Brendel av Eimele. Uppsatsen »Konsthistoriska notiser rörande Mozart, Beethoven och Haydn» är en översättning efter W. H. Riehl.

³ Efter en artikel i den italienska musiktidningen »Il Pirata».

Efter Bauck torde organisten och tonsättaren J. L. Höijer¹ ha haft hand om tidningens redigering under 1857. Höijer, som vid denna tid var musikkritiker i Svenska Tidningen och även skrev i Aftonbladet, hade sitt intresse helt riktat på musikbiografien. Detta kommer främst till synes i avdelningen »Musikaliskt Porträtt-Galleri», som han redigerar. Denna avdelning upptar ett 20-tal biografiska artiklar om tonsättare och operasolister. Alla dessa artiklar äro osignerade, men man får därför inte ta för givet att de alla äro av Höijer. En del torde vara översättningar — W. H. Riehl står nämnd vid ett tillfälle — och åtminstone en² är enligt registret av Bauck. Utom denna värdefulla avdelning skrev Höijer (under signaturen H-r) en del recensioner, särskilt över musikalier och musiklitteratur.³

Vid sidan av de båda nu nämnda musikskriftställarna är P. C. Boman den flitigaste skribenten. Han uppträder här under sin vanliga signatur Bmn.⁴ Om man jämför hans författarskap här med hans bidrag i Stockholms Musiktidning, finner man, att han utvecklats till en mycket samvetsgrann och självständig musikkforskare. Han synes också ha kommit att särskilt intressera sig för svenska förhållanden. Bomans viktigaste bidrag⁵ till Ny Tidning för Musik är en uppsats i tidningens sista årgång, »En blick på tonkonsten i Sverige», vari han ger en överblick över svensk musiks utveckling från äldsta tider till mitten av 1800-talet. Av denna objektiva och vederhäftiga uppsats att döma måste Boman anses vara en av de främsta svenska musikskriftställarna under 1800-talet. I en annan artikel lämnar han en värdefull förteckning över J. F. Berwalds kompositioner och i en längre uppsats om J. M. Kraus ivrar han särskilt för

¹ Om Höijer se en uppsats av R. Bergström i »Svenska landsmälen», VII: 1, 1888, s. 31—40, och en minnesruna av Adolf Lindgren i »Svensk Musiktidning» 4 (1884), s. 97 f.

² Om sångerskan Elisabeth Mara.

³ Broman, a. a. s. 141, anger dessutom Höijer som författare till uppsatserna »Friedrich Kuhlau och hans Elverhöi», vilken enligt registret är författad av Boman, »Iffland och Haydn», som är en översättning från tyskan, och »Niels W. Gade», som är hämtad ur den danska »Tidsskrift for Musik», där den i sin tur är översatt från Henri Blaze de Burys bok »Musiciens contemporains» (1856). En utmärkt recension av Alb. Rubensons C-dursymfoni är inte redaktionell och alltså inte av Höijer, som Broman tror, utan enligt registret skriven av den österrikiske pianisten Anton Door, som vid denna tid befann sig i Stockholm.

⁴ Under sitt första bidrag i tidningen, »Några anteckningar, föranledda af återupptagandet på scenen af operetten Mälaren och Modellerna», kallar han sig dock -r-d-n och tycks först ha tvekat, om han skulle använda sin vanliga signatur.

⁵ Alla Bomans bidrag i »Ny Tidning för Musik» äro signerade, varför det aldrig behöver råda tvekan om författaren.

att uppföra op. »Aeneas i Carthago». Den svenska operan behandlar Boman även i andra uppsatser. Om Du Puy och hans betydelse för en svensk nationell operastil skriver han sålunda i artikeln »Minnen från fordom» och i »Några prof på grundlig behandling af historiska minnen»¹ får den svenska operan under 1800-talets första år ett erkännande. Utom nu nämnda uppsatser rörande svenska förhållanden har Boman skrivit bl. a. om oratorieformen, om Mendelssohns »Elias» och om uvertyren till op. »Don Juan».²

De tre skriftställare som nu behandlats — Bauck, Höijer och Boman — voro de viktigaste och flitigaste medarbetarna i Ny Tidning för Musik och av dem var väl Boman den dominerande och för övrigt den ende riktigt självständiga musikhistorikern. Men även andra av 1800-talets mera framträdande män på det musikaliska området ha lämnat sin medverkan, om än mera tillfälligt. En av dessa — Hildebrandsson — ha vi förut träffat på i annat sammanhang. Här medverkar han (ibland under signaturen H. H.) huvudsakligen i orgelfrågor. Hans viktigaste bidrag är en artikelserie om orgeln (införd 1853—54), där han behandlar dess byggnad, stämmornas beskaffenhet och karaktär samt instrumentets disposition och behandling.³ I en annan serie »Om mellanspel och om Choralspelning i allmänhet» propagerar han för ett renare orgelspel och påpekar vissa organisters försök att »till den fromma psalmsången uppspela en mängd mer eller mindre sockersöta tonfigurer», som ibland kanske bestå av »lösryckta takter ur någon bekant marche, vals eller polska».

1851—52 hade Gunnar Wennerberg varit i Tyskland och Italien för studier och sina musikaliska intryck från dessa resor samlade han i en längre serie dagboksanteckningar, som intogs i Ny Tidning för Musik 1853 (under signaturen G. W-g). När man här läser hans uttalanden om kyrkomusik, förstår man varifrån de viktigaste inflytelserna på hans egen kyrkomusikaliska produktion kommit. Även andra svenska tonsättare på studieresor i utlandet framlägga här sina intryck från kontinenten. Så t. ex. J. A. Josephson (signaturen -n), som skriver korrespondensartiklar från Leipzig och Paris och A. Rubenson, som skildrar musikförhållandena i Köpenhamn.

¹ Utgör en ironisk polemik gentemot en del felaktiga musikhistoriska uppgifter i »Minnen ur Sveriges nyare historia samlade af B. von Schinkel».

² Sistnämnda uppsats är tydligen, liksom en också i Ny Tidning för Musik införd artikel om Meyerbeer, hämtad ur de föreläsningar, som Boman under några år på 1850-talet höll på Musikaliska Akademien. Jfr O. Morales & T. Norlind: »Kungl. Musikaliska akademien 1771—1921», Sthlm 1921, s. 90 f.

³ Denna artikel återfinnes även i »Triaden» 1854 och »Det Musikaliska Sverige» 1886.

Josephson skriver dessutom i tidningens första nummer recensioner över sånger av A. F. Lindblad och Wennerberg samt över piano-stycken av Norman. Rubenson kritiserar Stockholms konsertförhållanden i en uppsats och angriper i en polemisk artikel musik-kritikerna i bl. a. Dagbladet, Svenska Tidningen och Aftonbladet. Främst drabbas Abr. Mankell, som också ger svar i ett följande nummer.

Utom de nu nämnda återfinner man ännu några signaturer i Ny Tidning för Musik, nämligen F-g och Eq. Den första tillhör 1800-talets främste svenske musikteoretiker, Carl Johan Fröberg,¹ som här skriver om musiklivet i Uppsala och dessutom redogör för och kritiserar 1855 års förslag till reorganisation av Musikaliska Akademien. Signaturen Eq. döljer den finländske publicisten Emil von Qvanten, som medverkar med en novell. Även en annan finländare, Fredr. Eimele, återfinnes bland de mera tillfälliga medarbetarna. Hans insats ligger helt på symfonikens område och han skriver bl. a. om symfonier av Beethoven och Mozart² och söker även i en artikel om »Symfoniens egendomliga natur» reda ut denna musikform.

Ny Tidning för Musik måste för sin tid ha varit en facktidning av stora mått. Den kom naturligtvis senare att överträffas av Adolf Lindgrens Svensk Musiktidning, men den roll som den kom att spela vid århundradets mitt kan ej nog uppskattas. Att dess samtid också satte värde på den, visar bl. a. tidningens för denna tid ovanligt långa utgivningstid — fem år. När den 1857 upphörde kan det därför ej ha berott på minskat intresse från allmänhetens sida, utan orsakerna måste ha varit andra. Två av dess medarbetare — Rubenson och Norman³ — fortsatte emellertid en tid med en egen tidskrift, *Tidning för Theater och Musik*, som utkom under åren 1858⁴ och 1859. De förenade sig därvid med författaren och teaterkritikern Frans Hedberg, som under signaturen -ed- kom att svara för tidningens teateravdelning. Rubenson (här med signaturen A. R.), som i början av 1850-talet återvänt från sina utlandsstudier, kämpar i denna tidning för sina nyvunna romantiska idéer. I tidningens första nummer skriver han om »Framtidsmusik» och vänder sig särskilt mot musikrecensenterna. I en annan artikel, »Den inhemska ton-

¹ Om Fröberg se S. Walin: »Carl Johan Fröberg. En svensk musikteoretiker», STM 16 (1934), s. 25 ff.

² Ur ett otryckt arbete om »Beethovens och Mozarts symfonier» (Musikal. Akad:s bibl., handskrift 6).

³ Norman medverkade i Ny Tidning för Musik med recensioner.

⁴ Detta år utkom endast ett provnummer den 18 dec.

konsten och diletantismen», säger han, att det ej finns någon svensk nationell tonkonst, vilket beror på att halvkonstnärsskapet, diletantismen så länge härskat i Sverige. I fortsättningen talar författaren om det franska inflytandet på svensk musik, som säges bero till stor del på, att de vanligen till ursprunget franska Bellmansmelodierna i Sverige alltid ansetts vara svenska.¹ Rubensons medarbetarskap består i övrigt huvudsakligen av musikkritik. — I april 1859 införes en artikel med rubriken »Musikalisk konstförening», där Rubenson vidarebefordrar och kommenterar det förslag till bildande av en svensk musikalisk konstförening, som utgått från Härnösands Musiksällskap.² I detta sammanhang kan nämnas, att stiftandet av Nya harmoniska sällskapet i Stockholm 1860, vars förste orkesterledare Norman blev, åtminstone till en del kan betraktas som ett praktiskt resultat av tidningens verksamhet.

Ludvig Normans bidrag³ (under signaturen L. N.) äro helt av recenserande art. Det är huvudsakligen operaverksamheten som fallit på hans lott, men han recenserar också en del konserter och nyutkomna musikalier. I fråga om nyutkommen musik ägnar han sig särskilt åt Aug. Söderman och Franz Berwald och uppehåller sig särskilt vid den senares kammarmusik, som han anser verkligen förtjäna detta namn och ej som hos t. ex. Mendelssohn eller Schumann är påverkad av orkestrala idéer. Han hyste en mycket hög uppfattning om Berwald och var som bekant en av de första svenska tonsättarna, som förstod honom och hans musik.

Det som nu nämnts är det viktigaste av innehållet i Tidning för Theater och Musik. I övrigt innehåller tidningen olika smärre bidrag, för obetydliga för att här nämnas. Som vi sett är tidningen mera kritisk än historisk till sin läggning, vilket till stor del måste ha berott på skribenternas speciella intressen. Trots en viss framgång hos allmänheten tycks tidningen dock inte ha kunnat ordna sin ekonomi utan måste nedläggas i juni 1859.

Av det föregående framgår, att 1850-talet var en rik epok ifråga om musiktidskrifter. Desto torftigare kom tiden intill 1880 att bli.

¹ Ett svar på denna artikel, författat av protokollsekreterare Ludv. Fries, återfinnes i ett följande nummer. Fries anser bl. a., att Rubenson icke »innehar den för en kritiker erforderliga vetenskapliga ståndpunkt uti estetiken och historien».

² Ytterligare härom se T. Bucht: »Härnösands Musiksällskap 1842—1942», Hsänd 1942, s. 41 ff.

³ Om dessa se bl. a. en minnesteckning av Frans Hedberg, »Svea» 1886, s. 13 f.

Under denna tid — ett tjugotal år — utgavs endast två tidskrifter, vardera omfattande endast en årgång. Den ena tidskriften är därtill mycket obetydlig. Detta är desto mera anmärkningsvärt, som ju 1860-talets inbrott betecknar början till en period, då en mängd tidskrifter i olika politiska, religiösa och sociala frågor börja utkomma. För musiktidskrifterna däremot blir denna tid en nedgångsperiod. De viktigaste orsakerna härtill äro väl att söka i det förhållandet, att av de skriftställare, som förut under flera årtionden medverkat i olika musiktidskrifter, några nu äro borta (Hildebrandsson avled 1858 och Boman 1861) under det att andra äro sysselsatta med egna musikhistoriska arbeten.¹

De tidskrifter, som utkomma under dessa båda årtionden, äro Cecilia och Teater och Musik. Den obetydligaste är *Cecilia*, ett organ för kyrkomusik utgivet av musikdirektören B. V. Hallberg i Landskrona 1868—1869. Utom smärre notiser består innehållet av biografier över olika tonsättare av kyrkomusik såsom Bach, Händel och Crüger, samt artiklar om kyrkosång och psalmhistoriska meddelanden. *Cecilia* vill också vara ett organ för solfa-metodens »vänner och bekännare i vårt land». Hallberg var för övrigt den förste i Sverige som ivrade för denna metod och dess införande särskilt i skolsången.² I hans tidning finnes också en musikbilaga innehållande koraler och motetter med detta noteringssätt. *Cecilia* upphörde ganska snart (i augusti 1869) och sedan dröjde det ända till 1876, innan nästa musiktidskrift kom. Det var *Teater och Musik*, som inte heller den kom att bli av längre varaktighet utan på grund av för ringa intresse från allmänhetens sida måste nedläggas efter några månader. Den utgavs i Stockholm av Joh. Grönstedt och redigerades av Edv. Bäckström. Vi återfinna en del skriftställare, som vi träffat på i andra tidskrifter, t. ex. Bauck och Josephson, medan Adolf Lindgren här uppträder för första gången som musikskriftställare. Vi få senare anledning att återkomma till hans namn. Som av titeln framgår är tidskriften även avsedd för teater och den har en rätt omfattande teateravdelning, där J. A. Björklund (signaturen J. A. B.), A. Flodman (signaturen A. F.) och Chr. Eichhorn (signaturen -rn) medverka. Wilh. Bauck uppträder på nytt efter lång bortovaro och bidrager främst med uppsatser av biografisk art. Utom några artiklar om Kristina

¹ Så är fallet t. ex. med Bauck och Höijer, av vilka den förre ger ut en rad musikhistoriska handböcker. Josephson hade 1849 blivit director musices i Uppsala och har sina akademiska föreläsningar att tänka på, medan Norman, som 1861 blivit hovkapellmästare, tydligen ej haft tid för skriftställeri.

² Hallberg utgav bl. a. en koralbok och några sångsamlingar i solfanotation.

Nilsson skriver han om A. F. Lindblad, Söderman och C. J. L. Almquist. Uppsatsen om den sistnämnde är av stort intresse. Bauck stod nämligen Almquist mycket nära och har här tillfälle att redogöra för sina intryck av denne författare. Även Josephson (signaturen J. A. J.) har skrivit några värdefulla biografier, bl. a. om Jenny Lind¹ och Ludv. Norman. Själv är han föremål för en skildring av Carl Rupert Nyblom (signaturen C. R. N.), som främst uppehåller sig vid Josephsons insats i Uppsalas musikliv. Adolf Lindgren å andra sidan ägnar sig uteslutande åt recensioner.

Vad tidskriftens utstyrsel beträffar kan nämnas, att de flesta biografierna äro försedda med helsidesporträtt i träsnitt och att den i övrigt har ett mycket vårdat typografiskt utförande i motsats till de flesta av sina föregångare på området. Teater och Musik är förresten den första i vanlig mening illustrerade musiktidskriften i Sverige. Väl ha de föregående haft notillustrationer men porträtt eller andra avbildningar ha ej förekommit.

En värdefull del av innehållet utgöres av de musikstycken som äro införda i tidskriften. De ansluta sig huvudsakligen till de biografiska uppsatserna och illustrera på detta sätt den samtida svenska tonkonsten. Söderman, A. F. Lindblad, Norman, Josephson, Hallström, Geijer och Almquist äro sålunda företrädade men även några utländska tonsättare ha fått komma med.

Sedan Teater och Musik upphört, gingo åter några år, då den musikintresserade allmänheten ej hade tillgång till någon musiktidskrift utan fick nöja sig med dagspressens musikspalter, men efter 1880 äger vi i Sverige ständigt åtminstone någon musiktidskrift. 1880 utkommer nämligen Necken och följande år skapar Ad. Lindgren Svensk Musiktidskrift, som sedan kom att utges ända till 1913. Det var också först med 1880-talet som de svenska musiktidskrifterna blevo mera allsidiga i sin uppläggning och — i motsats till de tidigare — mera vetenskapliga. Så var också fallet t. ex. i Tyskland och även där skedde ändringen vid denna tid.² De tyska musiktidskrifternas utveckling företer även i övrigt liknande drag som i Sverige, fastän kanske utspridda över en längre tidrymd.

Necken utkom först i januari 1880, utgavs och redigerades av musikdirektören J. Alfr. Lundgren i Stockholm och kan på sätt och vis sägas vara början till Svensk Musiktidskrift. Innehållet i Necken är tämligen blandat och det är också svårt att se vem som skrivit de

¹ Även i »Nordisk Musik-Tidende» 1882.

² Se härom K. Dopf: »Zur Geschichte der kunstwissenschaftlichen Fachpresse» (Zeitungswissenschaft 9 (1934), s. 67).

olika bidragen. De flesta artiklarna äro nämligen osignerade, men det är samtidigt föga troligt att redaktören själv skulle ha skrivit allt, en del är f. ö. naturligtvis översatt. I nästan varje nummer förekommer en biografi över någon tonsättare eller sångare, de flesta sammanskrivna efter utländska källor, och i övrigt finner man uppsatser av olika slag. Om »Vilkoren för blomstringen af vår nationella tonkonst» skriver pseudonymen Orfeus, som döljer musikteoretikern Johan Lindegren¹ och samme författare behandlar också koralfrågan, som vid denna tid var synnerligen aktuell. Lindegren bidrager också med studier över ämnet »Melodi och harmoni» och en uppsats kallad »Orgelspelet i sin skönhet och sanning».² Han medverkar även som kritiker under signaturen J. L. Bland medarbetarna återfinnes också Oscar Byström, som vi få anledning att återkomma till senare.

Johan Lindegren startade senare en egen tidning, *Tidning för Kyrkomusik*, som dock icke kunde utgivas mer än i två år 1881—1882. Dess huvudsyfte var enligt anmälan, att »söka väcka ett allmännare intresse och kärlek för den kyrkliga tonkonsten». Koralfrågor och kyrkosångspraxis synes ha intresserat utgivaren mest och han börjar här den kamp för utrotandet av den haeffnerska koralen och för införandet av den rytmiska kyrkosången, som han under sin följande verksamhet ständigt för.³ Sålunda skriver han (oftast under signaturen J. L. men också med pseudonymen Orfeus) om »Koralkomposition och harmonisering», »Melodierna i 1695 års psalmbok», »Nya koralböcker», om Haeffner och en del allmänna koralfrågor. I övrigt behandlar han kyrkomusiken i allmänhet i olika artiklar och skriver en del konsertrecensioner. Bland de osignerade bidragen i tidningen, om vars upphov man inte kan dra några slutsatser, märkas en serie om »Kyrkosångens höjande och förbättrande», »Svenska presterskapet och kyrkosångsreformen» och en del biografiska artiklar, de senare till största delen översatta från tyskan. Bland medarbetarna märks Oscar Byström (signatur O. B.), som bidrager med en uppsats om Purcell, och det framträder även en ny signatur — J. F. L. — som torde vara identisk med musikdirektör J. F. Lagergrén i Ockelbo. Han skriver en del bidrag av liturgisk art såsom »Föredragnings-sättet af psalmerna» och artiklar om mässan.

¹ Enligt O. Blom i »Kyrkomusik och Skolsång» 1910, nr 24, s. 111. Om Lindegren se f. övr. nyssnämnda uppsats och biografi av Hugo Alfvén i »Hvar 8 Dag» 8 (1906/07), s. 274 f.

² Om dessa bidrag se S. Walin: »Den musikteoretiska undervisningen i Sverige under romantiken», STM 15 (1933), s. 133.

³ Lindegren utgav bl. a. »1819—1918. En studie öfver den protestantiska koralen», Sthlm 1907. Jfr Kyrkosångsförbundet, nr 4, april 1942.

Förutom textdelen innehåller Tidning för Kyrkomusik en hel del tonsättningar, dels av psalmer, dels av motetter, orgelstycken och solosånger, de flesta av Joh. Lindegren. Under större delen av 1882 samlas dessa i en särskild bilaga med titeln *Urania*. De nummer av Tidning för Kyrkomusik, som kommo ut under 1881, tjänade för övrigt som programblad vid de motettaftnar Oscar Byström¹ under denna tid anordnade i S:t Jacobs kyrka i Stockholm och innehålla därför fullständiga program för dessa aftnar jämte text och kommentarer. Med ingången av 1882 slutar tidningen dock med denna anordning och Byström börjar utge en egen programtidning, *Motettaften, Blad för Kyrkmusik*, som utkom 1882—1883 med ialles 11 nummer. Innehållet i denna, som är av liknande slag som i Lindegrens tidning, synes till största delen vara av Byströms hand och består av en del biografiska artiklar i anslutning till programmen, uppsatser om oratoriet och om trippeltakten samt ett referat från kongressen i Arezzo 1882. I en serie psalmhistoriska meddelanden behandlar Byström äldre psalmmelodier och gör jämförelser mellan olika bearbetningar i 1695 års psalmbok.

Den sista kyrkomusiktidningen under 1800-talet är *Harmoni, Tidning för den religiösa Sångens och Musikens befrämjande*. Den synes vara ett organ för frireligiöst musikliv i allmänhet och »Sång- och Musikföreningen Konung Davids Minne» i synnerhet. Innehållet är mycket blandat och upptar bl. a. musikhistoriska notiser, bibelkunskap, dikter och sentenser om vartannat och dessemellan sångtekniska meddelanden och uppbyggelseberättelser. En del av det musikaliska innehållet är hämtat från tidigare svenska musiktidskrifter. Utgivare av denna originella »musiktidning» var musikläraren Adolf Edgren i Stockholm.

Det Musikaliska Sverige, Organ för Fosterlandets konstväänner, var en annan mycket populärt lagd musiktidning. Den utgavs 1885—1886 av musikläraren C. Th. Ahlberg och redigerades av musikdirektör S. Å. Lundegård. Efter icke mindre än fyra provnummer under 1885 utkom den under 1886 från januari till oktober, då den upphörde. Innehållet består av allehanda musikaliska bidrag, uppsatser, dikter, recensioner och följetong. De flesta artiklarna äro osignerade och det är därför omöjligt att spåra upp författare till dem, men av en notis i tidningens sista nummer framgår dock, att J. M. Rosén hört till medarbetarna. Givetvis torde redaktören själv ha författat en del

¹ Om Byströms musikaliska verksamhet se S. E. Svensson: »Oscar Byström som musiker», STM 18 (1936), s. 43 ff. Hans biografi tecknas av Ad. Lindgren i »Svensk Musiktidning» 22 (1902), s. 1 ff.

av artiklarna. En stor del av innehållet upptages av kritiskt betonade kyrkomusikaliska artiklar såsom »Hvarför äro våra orglar ofta dåliga?» och »Vår bristfälliga kyrkosång» samt »Organisternas ställning». Av övriga bidrag kunna nämnas »Folkvisan och operan», »Musikens ålder» och »Till qvartettens historia». Dessutom finner man en rad biografier och en självbiografisk skiss av Elfrida Andrée. Givetvis äro många artiklar översatta ur utländska musiktidningar och speciellt äro W. H. Riehl, Rochlitz och Heine företrädde.

Åren 1895—1897 utkom *Musikbladet*, en musiktidning avsedd att »lemna ett urval af god svensk musik för hemmen», som det heter i anmälan. Dess textavdelning kom därför i andra hand och var för övrigt, åtminstone under 1896¹, endast omslag till musikalierna. För övrigt består det huvudsakligen av recensioner, musikbrev, noveller och anekdoter samt notiser om olika musikaliska tilldragelser.

Den sista musiktidskriften under den tid vår framställning omfattar, är *Tidning för Musik och Teater*, utgiven under 1899 och redigerad av en operasångare Peter Westman (signaturen P. W.). Svensk Musiktidning synes ha varit förebilden för denna tidning, som enligt anmälan vänder sig särskilt till Sveriges damer. Innehållet är huvudsakligen av kritisk art, men det avser också att sprida kunskap om olika konstnärer på musikens och dramatikens områden. Det senare kunna vi i detta sammanhang bortse ifrån och ägna oss åt vad som finnes av musikhistoriskt intresse. Främst märker man då en rad värdefulla biografiska artiklar om svenska och utländska tonsättare, sångkonstnärer och sceniska artister. Tyvärr äro dessa bidrag osignerade och man vet ej om redaktören eller någon annan skrivit dem. I övrigt kan man dock identifiera medarbetarna. Skriftställaren J. G. Renholm har sålunda svarat för teaterkritiken och tonsättaren Karl Valentin för musikrecensioner och översikter över musiklivet i huvudstaden. Valentin lämnar därjämte ett värdefullt bidrag i en serie »minnen och anteckningar» om Hans von Bülow's pianoundervisning. Till medarbetarna hör även sångpedagogen Agnar Strandberg, som gör en jämförelse mellan Fritz Arlbergs och Algot Langes undervisningsmetoder. I övrigt består tidningens innehåll av ett stort antal småuppsatser och notiser samt korrespondenser om musiklivet i Oslo, Köpenhamn, Berlin, Hamburg, Paris, Rom och andra musikstäder.

Den största och mest betydande av 1800-talets sceniska musiktidskrifter var *Svensk Musiktidning*, bredvid vilken alla de andra verka mycket obetydliga. Skillnaden är stor också ifråga om omfång och

¹ Något fullständigt exemplar har jag ej varit i tillfälle att se.

utgivningstid, ty Svensk Musiktidning trotsade alla svårigheter och lyckades, delvis med hjälp av statsanslag, uppnå sin 33:dje årgång. Att så blev fallet berodde väl till stor del på de utmärkta redaktörer och utgivare den hade under största delen av sin levnad — Adolf Lindgren¹ och Frans J. Huss.² Den förre — musikkritiker i Aftonbladet — skapade tidningen och var dess redaktör intill 1884.³ Hans betydelse för tidningen och för svenskt musikskriftställerier över huvud under 1800-talet kan icke överskattas. Vi få nedan tillfälle att närmare behandla hans bidrag till tidningen; hans övriga författarskap kan icke tas upp till undersökning här.

Naturligtvis är det ett oerhört omfattande material att genomgå, om man i denna framställning skulle redogöra för tidningens innehåll i samtliga årgångar och vi få därför inskränka oss till att nämna det allra viktigaste. Vi börja därvid med tidningens betydande biografiska avdelning. Den upptager dels originalartiklar och dels översatta artiklar om en rad svenska och utländska personer. I tidningens första årgångar är Lindgren (signaturen A. L.) den främste leverantören av sådana och han skriver om tonsättare och sångare, bland vilka han tycks ha ett speciellt intresse för Wagner, som han är motståndare till.⁴ Under 1882 bidrager Lindgren med en intressant serie artiklar om svenska hovkapellmästare, som han sedan utökar och samlar i bokform.⁵ Ett par andra uppsatser behandla musikkritikern J. L. Höijer och teoretikern C. J. Fröberg.

När Lindgren vid mitten av 1880-talet börjar ägna sig åt större uppgifter, övertages den biografiska avdelningen i Svensk Musiktidning av Frans J. Huss, som från denna tid till sin död 1912 också kom att stå som utgivare och redaktör. Hans främsta insats ligger också på det biografiska området och de biografier han under alla dessa år förser tidningen med äro av oskattbart värde och visa tydligt hans ställning som vår främste på detta område av svensk musikkforskning.⁶ Under de första åren signerar han sina artiklar (med

¹ Om Lindgren se artikel av Sven Söderman i »Svensk Musiktidning» 25 (1905), s. 2 f.

² Biografi om Huss i »Svensk Musiktidning» 32 (1912), s. 25 f.

³ Om tidningens tillkomsthistoria se »Svensk Musiktidning» 25 (1905), s. 1 f.

⁴ Lindgren var motståndare till musikdramat och Wagners ledmotivsteknik och ställde sig för övrigt avvisande till all programmusik. Sin inställning till dessa företeelser modifierade han dock i början av 1900-talet.

⁵ »Svenske hofkapellmästare 1782—1882». Sthlm 1882.

⁶ Materialet till dessa biografier kan studeras i Musikal. akad:s bibliotek, där ett folioband »Autografer, Brev till F. J. Huss», innehållande brev och biografiska uppgifter från olika tonkonstnärer, visar den omfattande korrespondens Huss förde och det arbete han lade ned på att skaffa uppgifter till sina biografiska artiklar.

H. eller F. H.) men från 1888—1889 äro de osignerade. Det skulle föra för långt att här räkna upp alla de tonsättare och sångare, som äro föremål för dessa biografier, men artiklarna omspänna en stor del av den samtida musikvärldens mera framstående namn.

Av medarbetarna i Ny Tidning för Musik återfinna vi Ludv. Norman, som nu dock ej är samme revolutionäre kritiker som förut. Han skriver en lovordande biografi om Franz Berwald och en annan om Söderman, båda mycket vederhäftiga och utförliga. En tredje uppsats av honom behandlar A. F. Lindblad som instrumentalkompositör. Norman ägnar sig sålunda främst åt samma tonsättare som tidigare.

Bland de många medarbetarna kunna också nämnas Frithiof Cronhamn, som lämnar ett viktigt bidrag till Bernh. Crusells biografi, och Isidor Dannström (signaturen I. D.), som skriver om Jenny Lind och Kristina Nilsson med utmärkta karakteristiker. Den i England bosatta Hildegard Werner lämnar bidrag om engelskt musikliv och en biografi om Arthur Sullivan. Under signaturen R. N-n ger folkskolinspektören Richard Norén en bild av Gregorio Allegri. En flitig skribent och översättare i tidningen är musikdir. Hugo Lindqvist (signaturen H. L., H. L-t och Hugo L.), som medverkar med artiklar i kyrkosångsfrågor och biografiska uppsatser.

I Svensk Musiktidning fick Adolf Lindgren också tillfälle att publicera sina vetenskapliga uppsatser, som han kanske annars aldrig hade kunnat offentliggöra, uppsatser som kom att bli det värdefullaste i tidningens f. ö. rätt brokiga innehåll. Hans bidrag i musikens historia, teori och estetik stå nämligen på en mycket hög nivå, jämförlig med våra dagars forskning. De viktigaste av dessa uppsatser inflyta efter 1884, alltså sedan han överlämnat redaktörskapet till Huss¹. De historiska artiklarna ägnar han främst åt den svenska musiken — Söderman, Berwald, Geijer och Bellman bli först föremål för speciell behandling. Hans mest omfattande bidrag är sålunda »August Södermans manuskriptsamling», infört 1888—1889, utgörande en resonerande katalog över tonsättarens efterlämnade manuskript, omkr. 170 kompositioner. Lindgren visar i flera uppsatser även sitt intresse för äldre musik, så t. ex. i »Dans och lutspele i forna dagar» till vilken han fogar en musikbilaga med danser hämtade ur luthöcker från 1600-talet. I en annan artikel behandlas ett lutmanuskript i Kungl. Biblioteket från 1500-talet. I detta sammanhang beskriver han också de gamla lutinstrumenten. Flertalet av Lindgrens

¹ En del av sina artiklar samlade Lindgren och utgav i bokform. Bl. a. utkom »Musikaliska studier», Sthlm 1896, och »Drei harmonische Studien», Lpz. 1910.

bidrag i tidningen ligga dock på det musikteoretiska och estetiska området, där han särskilt behandlar problem i harmonilära och formanalys. Ur sin tydliga alldeles utmärkta avhandling¹ om scherzot gör han här ett utdrag under rubriken »Menuettens öfvergång till scherzo» och av Beethovens symfonier behandlar han bl. a. den tredje och åttonde. Bland Lindgrens uppsatser i harmonilära märkas främst »Om qvintförbudet», »Konsonans och dissonans», »Nittontonskalan» och »Om ledmotiv». De flesta av dessa äro försedda med utmärkta notexempel.² I ett par uppsatser om textöversättning vänder han sig mot de dåligt översatta operatexterna.

Av Frans J. Huss finner man även bidrag av allmänt musikhistorisk art. Han skriver sålunda bl. a. om marseljäsen och »God save the king», lägger fram förslag till reformering av pedalskriften och behandlar i en stor artikel 1908 »Sällskapet för Svenska Kvartett-sångens befrämjande 1883—1908». I mångt och mycket är han dock ej fullt självständig utan hämtar till stor del sitt material från utländska källor. Detta gäller naturligtvis ej den sistnämnda uppsatsen.

Utom Lindgren och Huss, som äro de största bidragsgivarna, medverka en rad andra svenska musikskriftställare. Främst bland dessa bör nämnas J. M. Rosén (signaturen J. M. R-n och R-n), redaktören för Tidning för Teater och Musik 1835—1836, som här nära 50 år senare bidrager med några »minnesblad», sedermera fortsatta i bokform.³ Johan Lindegren återkommer också med uppsatser och recensioner. Om sångteknik skriver Fritz Arlberg åtskilliga artiklar och kammarskrivare J. Flodmark (signaturen J. F.) har 1882 infört sin bekanta uppsats om »Bellmansmelodiernas ursprung». En flitig medarbetare är skriftställaren Gösta Geijer, som skildrar bl. a. Grieg som romanskomponist⁴ och i en uppsats, kallad »Folkets sång i vårt land förr och nu», även behandlar folkvisans historia och dess plats i folkets seder och bruk. Tobias Norlind publicerar i Svensk Musiktidning några av sina tidigaste musikhistoriska uppsatser, t. ex. »Sveriges musikhistoria åren 1630—1730» och den då mycket viktiga bibliografiska översikten »Källorna till svenska musikens historia».

¹ Denna avhandling skrevs under Lindgrens studietid i Uppsala och det var meningen att han skulle disputerat på densamma, vilket han dock enligt vad flera källor påstå aldrig kunde förmås till. Broman, a. a. s. 78, vill däremot göra gällande, att Lindgren blivit vägrad disputation över detta ämne, ett påstående som Broman dock icke motiverar eller bevisar.

² En del av de musikteoretiska artiklarna publicerades också i tyska tidskrifter som »Allgemeine Musikzeitung» och »Musikalisches Centralblatt».

³ »Några minnesblad» 1—2. Sthlm 1877.

⁴ Även publicerad i »Nordisk Musik-Tidende» 1887.

En hel rad uppsatser i tidningen äro anonyma och dit hör bl. a. flera musikbibliografiska artikelserier såsom »Något om pianistisk salongsmusik af utländska nutidskomponister» och en liknande artikel om nyrysk salongsmusik. I en annan serie behandlas »Dramatisk musik i 19:de århundradet». Till de intressantare bidragen hör också en »granskning av Aug. Strindbergs förslag till ny notskrift».¹ Bland övriga viktigare bidrag märkas ett referat av pianisten Fredr. Petersons föreläsningar i musikalisk rytmik 1887,² en uppsats om Aulinkkvartetten och en hel del tonsättarebrev, t. ex. ett urval av Schumanns brev och utdrag ur Södermans resebrev.

En del av innehållet i Svensk Musiktidning utgöres av översättningar eller är skrivet för tidningen av utländska författare. Bland de senare bidragen märkas att par uppsatser om modulation av dansken Jörgen Malling och några med goda illustrationer försedda artiklar om notskriftens historia av Siegfr. Saloman.

Den kritiska avdelningen i tidningen består dels av konsertrecensioner, dels av omnämnanden av nyutkomna musikalier och teoretiska arbeten. Recensionerna skötas först av Ad. Lindgren, därefter av Frithiof Cronhamn (signaturen -h-). Under de första åren skriver Lindgren en rad mycket viktiga recensioner över nyutkomna svenska tonsättningar under rubriken »Musikpressen», en avdelning som sedan övertages av Huss.

Tidningens korrespondensavdelning omfattar brev och recensioner från åtskilliga länder. Från England skriver t. ex. Hildegard Werner om musiklivet i London. Berlin representeras av A. Wall och Kristiania av Gösta Geijer medan den danska huvudstadens musikliv skildras av Charles Kjerulf.

Av utrymmet tvingade att gå tillväga mycket summariskt ha vi nu i korthet redogjort för Svensk Musiktidning och dess innehåll. Det anförda torde tillräckligt tydligt ha visat, att tidningen på musikens alla områden förstått att giva sin läsekrets ett rikt och omväxlande innehåll — en samling historiska, estetiska, teoretiska och kritiska uppsatser, som betytt mycket för den musikvetenskapliga forskningen i Sverige under 1800-talets sista och 1900-talets första årtionden. Därmed ha vi också slutfört vår behandling av 1800-talets musikaliska tidskriftslitteratur i Sverige. Vi ha sett, hur den svenska musiktidningen utvecklats från en mycket ringa början till en facktidsskrift med högt anseende och av stora mått. Vi ha även

¹ Med anledning av en artikel av Strindberg i »Idun» 1906.

² Om dessa föreläsningar se Walin: »Den musikteoretiska undervisningen i Sverige under romantiken», STM 15 (1933), s. 120 f.

konstaterat, att denna utveckling domineras av den sista och mest betydande av de olika musiktidningarna och att denna fortsätter att utkomma under en för en svensk musiktidning ovanligt lång tid — ända in på 1900-talets andra årtionde. Hur dess arv sedan upptages av andra organ och hur en mera vetenskaplig musiktidskriftsstil skapas, hör icke till denna framställning.

BIBLIOGRAFI

ÖVER SVENSKA MUSIKTIDSKRIFTER

UNDER 1800-TALET

1. EUTERPE. Tidskrift med Musikbilagor. Utg.: W. Fabian Holm-grén. 1823: nr 1. Sthlm. 4:o. 32 sk. bko pr häfte.
2. LÄSNING UTI MUSIKALISKA ÄMNEN. Utg.: Pehr Ahlquist. Red.: Hildebrand Hildebrandsson. Nr 1—4. 1827—1829. Kalmar. 8:o. 24—40 sk. bko pr häfte.
3. TIDNING FÖR TEATER OCH MUSIK. Utg. och red.: J. M. Rosén. 1835/36: provnr + nr 1—26; 1836: nr 1—3 + nr 1—8. Sthlm. Folio & 8:o. 4 rdr bko pr halvår, 2 rdr 24 sk. bko pr kvartal.
4. STOCKHOLMS MUSIK-TIDNING. Utg.: Abr. Hirsch. Red.: Årg. 1: okänd, årg. 2: Wilh. Bauck. 1843: nr 1—13; 1844: nr 1—25/26. Sthlm. 8:o. 1 rdr 36 sk bko pr halvår, 1 rdr bko pr kvartal.
5. MUSIKALISK KYRKOTIDNING för Organister, Folkskollärare och Klockare [fr. o. m. nr 2 med titeln:] Musikalisk Kyrkotidning för Kyrkomusikens, Sångens och Folkskolans Vänner i allmänhet, samt Organister, Kantorer och Folkskollärare i synnerhet. Utg. och red.: C. E. Södling. 1847: nr 1—11/12; 1848: nr 1—12; 1849: nr 1—12; 1850: nr 1—12 [de fyra sista nummerna 1850 såsom supplement till »Hvad nytt» (Eksjö)]. Västervik, Jönköping & Eksjö (tr. Jönköping & Eksjö). 4:o. 1 rdr bko år 1847, därefter 1 rdr 16 sk. bko pr år.
6. TIDSKRIFT FÖR DANSKONSTENS VÄNNER. Utg.: O. O:son Wannqvist. [1849: 7 april.] Sthlm. 4:o.
7. MERCURIUS. Tidning för Kyrkan, Skolan och dess Tjenstemän i allmänhet, samt Organister, Kantorer, Skollärare och Klockare i synnerhet. Utg. och red.: C. J. Ericsson. 1850: nr 1—16; 1851: nr 1—29; 1852: nr 1—15. Nyköping & Örebro. 8:o & folio. 1850: 1 rdr pr år, därefter 2 rdr pr år.
8. TRIADEN. Tidning för Kyrkomusikens och Folkskolans Vänner. Utg. och red.: C. J. Ericsson. 1852: nr 1—22; 1853: nr 1—52; 1854: nr 1—51; 1855: nr 1—52; 1856: nr 1—37. [Under 1853 även en upplaga med utdrag ur huvudupplagan: nr 1¹/₂—11¹/₂.] Nyköping, Norrköping & Vadstena. Folio. 2 rdr bko pr år, på posten 2 rdr 24 sk. bko. [Halvnummersupplagan 1853 1 rdr bko pr år.]
9. NY TIDNING FÖR MUSIK. Utg.: Abr. Hirsch. Red.: Wilh. Bauck. 1853—1856, J. L. Höijer 1857. 1853: nr 1—26; 1854: nr 1—52; 1855: nr 1—52; 1856: nr 1—52; 1857: nr 1—52. Sthlm. 8:o. 4 rdr bko pr år 1853—1855, 4 rdr 24 sk. bko år 1856 och 5 rdr 16 sk. bko år 1857.
10. NY TIDSKRIFT FÖR DANSKONSTENS VÄNNER. [1857: 18 april.] Sthlm. 4:o.
11. FÖRENINGEN. Tidskrift för folkskolans och kyrkomusikens vänner. Utg. och red.: Fr. Aug. Ekström. 1857: nr 1—22; 1858: nr 1—24; 1859: nr 1—18; 1860: nr 1—24; 1861: nr 1—25; 1862: nr 1—25; 1863: nr 1—25; 1864: nr 1—24; 1865: nr 1—12. Köping, Arboga & Sthlm. 8:o. 2 rdr bko pr år 1857—1858, 2 rdr rmt 25 öre 1859, 3 rdr rmt pr år 1860—1865.
12. TIDNING FÖR THEATER OCH MUSIK. Utg.: Abr. Lundquist. 1858: provnr; 1859: nr 1—13. Sthlm. Folio. 3 rdr rmt pr år.
13. CECILIA. Musiktidning för Folket. Utg. och red.: B. Vilh. Hallberg. 1868: nr 1—6; 1869: nr 7—14. Landskrona. 8:o. 1 rdr pr år.
14. TEATER OCH MUSIK. Utg. Joh. Grönstedt. Red.: Edv. Bäckström. 1876: nr 1—13. Sthlm. 4:o. 7 kr.
15. NECKEN. Svensk Musiktidning. Utg. och red.: Alfr. Lundgren. 1880: nr 1—24. Sthlm. Folio. 5 kr pr år.
16. SVENSK MUSIKTIDNING. [Fr. o. m. 1892 undertitel:] Nordiskt Musikblad. Utg.: Adolf Lindgren 1881—1884, Frans J. Huss 1885—1912 och Gunnar Norlén 1912—1913. Red.: Adolf Lindgren och Fredrik Vult von Steijern 1881, Adolf Lindgren

1882—1883, Adolf Lindgren och Frans J. Huss 1884, Frans J. Huss 1885—1912 och Gunnar Norlén 1912—1913. 1881—1883: nr 1—24; 1884—1912: nr 1—20; 1913: nr 1—7/8. Sthlm & Uppsala. Folio. 6 kr pr år 1881—1886, därefter 5 kr.

17. TIDNING FÖR KYRKOMUSIK. Utg. och red.: Johan Lindegren. 1881: nr 1—7; 1881: nr 1—12. [Av musikbilagan Urania 1882: nr 1—7.] Sthlm. 8:o. 50 öre pr halvår t. o. m. juni 1882, därefter 1 kr pr halvår.
 18. MOTETTAFTONEN. Blad för Kyrkmusik. Utg. och red.: Oscar Byström. 1882: nr 1—9; 1883: nr 10—11. Sthlm. 8:o.
 19. DET MUSIKALISKA SVERIGE. Organ för Fosterlandets konstvänner. Utg.: C. Th. Ahlberg. Red.: S. Å. Lundegård. 1885: provnr I—IV; 1886: nr 1—18. Sthlm. Folio. 5 kr pr år.
 20. HARMONI. Tidning för den religiösa Sångens och Musikens befrämjande. Utg. och red.: Adolf Edgren. 1889: nr 0 (provnr)—7. Sthlm. Folio. 2 kr pr år.
 21. MUSIKBLADET. Utg. och red.: C. A. Åkerberg. 1895: nr 1—52 [härav nr 41—52 i ett julnummer]; 1896: nr 1—52; 1897: nr 1—2. Sthlm. 8:o. 4 kr pr år.
 22. TIDNING FÖR MUSIK OCH TEATER. Utg. och red.: Peter Westman. 1898—1899: nr 1—23. Sthlm. Folio. 4 kr pr år.
-